

Santificar les festes: una pausa hedonista que convida a la reflexió

1 febrer 2024

Maria Garganté, autora de «Santificaràs les festes»

El tercer manament és possiblement el més hedonista de tots. Les festes proposen una pausa, una interrupció de la rutina i una aproximació a les diverses maneres de gaudir de les persones. El llibre *Santificaràs les festes* forma part d'una sèrie d'assajos publicats per l'editorial Fragmenta i destinats a fer una reflexió contemporània i aconfessional sobre els deu manaments. L'autora María Garganté proposa una mirada profunda i actual del sentit de les festes.

¿Considera que aquest manament es pot vincular a la Pau, per la seva capacitat de generar una treva amb les dinàmiques quotidianes?

Aquest és un dels matisos de què podem dotar a la festa. La festa com a interrupció de la quotidianitat i també com a interrupció del conflicte. La festa com aquell moment en què

deixem de banda les nostres diferències i ens unim amb un objectiu comú, que en aquest cas seria passar-ho bé.

Un altre dels punts que caracteritza la festa és la manera en què afavoreixen la convivència i el sentit de comunitat. Quan celebrem la festa major d'un poble o d'un barri, d'alguna manera, som interpel·lats pel sentit de pertinença a la comunitat. És el moment de compartir i conviure. Aquestes festes també es caracteritzen perquè ningú està vetat, malgrat que pugui tenir els seus codis d'acceptació i de pertinença. L'ambient festiu es caracteritza per l'obertura i, en principi, tothom és benvingut.

L'apropiacionisme, diu al llibre, és un fenomen de doble direcció, de la religió vers al que és profà i del que és laic respecte al significat religiós. ¿És possible que el capitalisme sigui un tercer actor que pugna per apropiarse de les festes?

Cada any quan acaben les festes de Nadal, apareix el debat sobre el consumisme com una de les tòniques que sobrevolen amb més intensitat en aquesta època. Cada vegada encenem abans els llums de Nadal a les ciutats perquè diuen que llavors la gent compra més regals. El capital és un factor que travessa tantes qüestions de la nostra vida que la festa no en podia quedar indemne. Fins i tot en els països que encara conservem el calendari tradicional de les festes, de vegades, aquestes mateixes festes es van esfilagarsant en el seu sentit. El llibre, precisament, posa l'exemple de la Setmana Santa i la Pasqua, que té una importància capital per al cristianisme amb el símbol de la resurrecció com a eix de la celebració. En canvi, cada vegada s'ha convertit més en un pretext per començar a intuir el bon temps i començar a anar a la platja. Quatre o cinc dies que es poden transformar en un extraordinari pretext per anar a visitar una ciutat europea. Cada vegada més aprofitem el parèntesi festiu amb clau turística.

Tot i aquesta vinculació actual amb el consum, les festes tradicionalment han estat estretament lligades al menjar i a la beguda com a símbol de compartir i de convidar.

El banquet té un significat importantíssim en moltes cultures i en molts sentits. A l'antic Egipte, per dir-ho d'alguna manera, tenim la representació de banquets funeraris, ritual que es va perllongar en el temps. En llocs, com per exemple Mèxic, el menjar i el beure al voltant de tot el que comporta la mort encara està molt present. Però també mengem quan rebem un nadó, o quan fem un bateig, mengem quan hi ha una celebració de matrimoni o de festa major, o per celebrar que s'ha arribat a un pacte laboral o comercial. El menjar té uns components rituals, en molts sentits, gairebé sagrats. D'altra banda, com que normalment el menjar i el beure sempre l'associem amb una qüestió plaent per als sentits, això ens fa que també ens sentim més distesos i còmodes. El sol fet de menjar i beure en companyia o en comunitat fa que tinguem una actitud festiva.

En aquesta societat racional, ¿el component màgic de les festes s'ha perdut, o ha quedat reduït a un intent forat de preservar la il·lusió dels més petits?

En teoria vivim en un món desencantat, per dir-ho d'alguna manera. Qui són els guardians de la màgia i de l'encantament? Els nens que conserven la innocència necessària per a entrar en contacte més fàcilment amb la màgia. En aquest sentit, acabem de passar el que en diuen la nit més màgica de l'any, que és la dels Reis Mags. D'altra banda, penso que a la

festa actual hi ha una necessitat de recuperar certa ancestralitat i cert simbolisme vinculant amb un punt de vista folklòric. Ho podem veure en la recuperació i l'emergència, per exemple del Cant de la Sibila en el context de Nadal o les falles al Pirineu en el context del solstici d'estiu pels volts de Sant Joan. Els que baixen falles del Pirineu són aquella mena d'encarnació de Prometheus que baixen el foc a la humanitat. Evidentment que això és un símbol i és un mite, però hi ha aquesta intenció de recuperació de les tradicions, insisteixo, en un sentit més etnològic o folklòric. No perquè realment creguem en el seu sentit. En una societat tan líquida, tan gasosa, com la nostra cada vegada estem més mancats de referents sòlids que ens sostinguin i ens vinculin a una tradició i al passat. Per aquest motiu, penso que la recuperació de moltes festes i tradicions està d'enhonorabona en aquest sentit.

Per altra banda, les tradicions se sostenen en el temps a través de la validació de la societat que les conserva i les continua celebrant.

Sí, una festa no se sosté sense la gent. Per molt que la institució o el sistema vulgui imposar alguna cosa, si no hi ha un consens entre la gent, la festa no es fa, perquè la festa necessita de la gent. Un exemple dels marges de l'oficialitat és el cas del botellot. Sobretot durant la pandèmia, els joves que es veien privats de sociabilitat, en un moment crucial per les seves vides, buscaven aquests espais subalterns de trobada, de socialització. El botellot és també una expressió de malestar i de protesta. Pels joves que majoritàriament no disposen de recursos, comprar beguda en un supermercat i portar-la al lloc on hagin quedat per a compartir-la comunitàriament és molt més econòmic que no pas anar a locals *ex profeso*, siguin pubs o discoteques on possiblement hauran de pagar una entrada i una consumició que serà més cara. Darrere d'aquestes formes de socialització també hi ha l'expressió d'una realitat social i generacional.

¿Creu que independentment de la confessió o de les creences ha arribat el moment de fer una pausa?

Més enllà de la festa en el seu sentit ritual o comunitari, un sentit important d'aquest manament és fer-nos aturar i, en aquest aturar-nos, que siguem capaços de reflexionar cap a on estem portant la nostra vida, especialment en un moment on vivim vides frenètiques i complicades i que, a més a més, ho tenim perfectament interioritzat. Aquesta era la meua intenció en el llibre. La festa com a parèntesi que ens permeti anar una mica més enllà de la relació festiva amb els altres i que ens permetés interrogar-nos a nosaltres mateixos sobre si la vida que estem portant és realment la que té sentit.

Santiago Gorgas

Periodista i dinamitzador comunitari

@BorisNebula